

dam conclusionem ex prædictis, ibi: *Ex prædictis jam apparet in quo per peccatum sit imminutum, vel corruptum liberum arbitrium.* Circa primum tria facit. Primo distinguit triplicem libertatem, & prosequitur de primo membro, quod est libertas à coactione. Secundo prosequitur de secundo membro, quod est libertas à peccato, ibi: *Est et alia libertas à peccato.* Tertio prosequitur de tertio membro, quod est libertas à miseria, ibi: *Est iterum libertas à miseria.* Circa secundum tria facit. Primo ostendit quæ sit libertas à peccato; secundo quorum sit, ibi: *Istam libertatem quæ est à peccato, illi soli nunc habent quos Filius per gratiam liberat, & reparat;* tertio movet quandam dubitationem, ibi: *Hic queri potest, utrum hæc libertas qua quis liber est ad malum, sit libertas arbitrii.* Et circa hoc duo facit. Primo movet dubitationem, & ponit opiniones ad utramque partem; secundo determinat secundum suam opinionem, ibi: *Verum nobis magis placet ut ipsa libertas arbitrii sit illa qua quis liber est ad malum, & illa qua quis liber est ad bonum faciendum.* Item circa hoc duo facit. Primo movet questionem de libertate ad malum; secundo de libertate ad bonum, ibi: *Similiter etiam queri solet, utrum illa libertas vera quæ est ad iustitiam faciendam, sit ipsa libertas arbitrii.*

QUÆSTIO I.

HIC queruntur quinque.
 Primo. In quibus invenitur liberum arbitrium.
 Secundo. Utrum liberum arbitrium semper sit liberum à coactione, ita quod cogi non possit.
 Tertio. Utrum ad omnia opera humana liberum arbitrium se extendat.
 Quarto. Utrum liberum arbitrium augeatur, vel minuat.
 Quinto. De diffinitione libertatis quæ in littera tangitur.

ARTICULUS I.

Utrum in Deo sit liberum arbitrium.
De ver. quæst. xxiv. art. 3.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod liberum arbitrium non sit in Deo. Quia, ut in Lib. de somn. & vigil. cap. 1. dicit Philosophus, cuius est potentia, ejus est actus, & e contrario. Sed actus liberi arbitrii, qui est eligere, Deo non convenit, cum electio sequatur consilium, ut in III. Ethic. cap. 111. dicitur. Consilium autem inquisitio quædam est cum quodam rationis discursu, quod Deo non competit. Ergo videtur quod in Deo non sit liberum arbitrium.

2. Præterea. In his quæ secundum naturam sunt determinata ad unam partem, non est liberum arbitrium. Non enim dicimus, quod lapis libero arbitrio deorsum tendat. Sed Deus ex naturæ suæ conditione semper determinate bonum vult. Ergo videtur quod libero arbitrio careat.

3. Præterea. Videtur quod nec in aliquibus creaturis sit. Ad libertatem enim liberi arbitrii pertinet ut aliquis sit dominus sui actus. Sed cuiuscumque agentis actus, cum ab aliquo priore agente causatur, ipse agens non est dominus sui actus. Cum igitur cuiuslibet creature actus in causam priorem reducatur, quæ est ipse Deus, qui omnia opera nostra in nobis

(1) Al. Sed qualitas.

operatur, ut Isa. xxvii. dicitur, videtur quod liberum arbitrium in creatura nulla invenitur.
4. Præterea. Videtur quod saltem in beatis non sit. Quia electio est eorum quæ sunt ad finem. Sed veniente fine cessant ea quæ sunt ad finem. Cum ergo beati fini ultimo conjuncti sint, videtur quod ad eos non pertinet electio, & per consequens nec liberum arbitrium.

5. Item videtur quod nec in viatoribus sit. Quia electio eorum quæ sunt ad finem, ex ratione finis trahitur. Sed sicut in III. Ethic. cap. 1. Philosophus dicit, qualis unusquisque est, talis etiam finis videtur ei; (1) qualitas autem alicujus est determinata ex natura. Ergo videtur quod electio eorum quæ sunt ad finem, determinetur alicui ex natura sua. Ergo videtur quod liberum arbitrium non habeant homines ad eligendum ea quæ ad ipsos pertinent.

6. Contra. Videtur quod etiam in brutis sit. In quibuscumque enim est voluntarium, in illis liberum arbitrium est. Sed ut in III. Ethic. cap. v. Philosophus dicit, voluntario & pueri, & alia animalia communicant. Ergo videtur quod alia animalia liberum arbitrium habeant.

7. Præterea. Liberum arbitrium consistit in electione convenientium, & refutatione nocivorum. Sed alia animalia fugiunt nocivum, & prosequuntur convenientia. Ergo videtur quod liberum arbitrium habeant, præcipue cum sponte illud faciant.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod nihil agit, nisi secundum quod est in actu; & inde est quod oportet omne agens esse determinatum ad alteram partem: quod enim ad utrumlibet est æqualiter se habens, est quodammodo potentia respectu utriusque: & inde est, ut dicit Commentator in II. Phys. à com. lxxxv. usque ad lxxxvii. quod ab eo quod est ad utrumlibet, nihil sequitur, nisi determinetur. Determinatio autem agentis ad aliquam actionem, oportet quod sit ab aliqua cognitione præstituentem finem illi actioni. Sed cognitio determinans actionem, & præstituentem finem, in quibusdam quidem conjuncta est, sicut homo finem suæ actionis sibi præstituit; in quibusdam vero separata est, sicut in his quæ agunt per naturam: rerum enim naturalium actiones non sunt frustra, ut in II. Physic. ibidem, & VIII. text. xv. probatur, sed ad certos fines ordinatæ ab intellectu naturam instituyente; ut sic totum opus naturæ sit quodammodo opus intelligentiæ, ut Philosophus ibid. dicit. Sic ergo patet quod hæc est differentia in agentibus: quia quædam determinant sibi finem, & actum in finem illum; quædam vero non: nec aliquid agens finem sibi præstituentem potest, nisi rationem finis cognoscat, & ordinem ejus quod est ad finem ipsum; quod solum in habentibus intellectum est: & inde est quod iudicium de actione propria est solum in habentibus intellectum, quasi in potestate eorum constitutum sit eligere hanc actionem, vel illam: unde & dominium sui actus habere dicuntur & propter hoc in solis intellectum habentibus liberum arbitrium invenitur; non autem in illis quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed à quibusdam aliis causis prioribus.

Ad primum ergo dicendum, quod ea quæ dicuntur de Deo, & creaturis, ut in I. Libro dictum est, semper eminentius in ipso inveniuntur; & ideo elec-

tio salvatur in Deo hoc modo, quod abicitur id quod imperfectionis est, retento eo quod ad perfectionem pertinet: quod enim post inquisitionem consilij electio fiat, hoc imperfectionis est, & accidit libero arbitrio, prout est in natura ignorante: unde secundum hoc in Deo non salvatur; sed quantum ad hoc quod determinatio sui actus non est sibi ab alio; sed à seipso: unde ipse verissime sui operis dominus est: & propter hoc etiam in littera dicitur, quod liberum arbitrium aliter in Deo quam in aliis invenitur.

Ad secundum dicendum, quod ad rationem liberi arbitrii non pertinet ut indeterminate se habeat ad bonum, vel ad malum: quia liberum arbitrium per se in bonum ordinatum est, cum bonum sit objectum voluntatis; nec in malum tendit, nisi propter aliquam defectum, quia apprehenditur ut bonum; cum non sit voluntas, aut electio nisi boni, aut apparentis boni: & ideo ubi perfectissimum est liberum arbitrium, ibi in malum tendere non potest, quia imperfectum esse non potest. Sed hoc ad libertatem arbitrii pertinet ut actionem aliquam facere, vel non facere possit; & hoc Deo convenit: bona enim quæ facit, potest non facere; nec tamen malum facere potest.

Ad tertium dicendum, quod Deus operatur in omnibus, ita tamen quod in unoquoque secundum ejus conditionem: unde in rebus naturalibus operatur sicut ministrans virtutem agendi; & sicut determinans naturam ad talem actionem; in libero autem arbitrio hoc modo agit ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat; sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur: unde remanet sibi dominium sui actus, licet non ita sicut primo agenti.

Ad quartum dicendum, quod illud quod est ad finem, est duplex: quoddam enim est distans à fine, & quoddam est conjunctum fini, ut patet in generatione naturali. Imperfectus enim calor, qui est dispositio ad formam ignis, dum est in alteratione præcedente, non conjungitur ipsi fini; sed caliditas ultima, quæ est in termino alterationis, conjungitur formæ substantiali, nec excluditur per eam. Ita dico, quod quædam ordinata sunt ad finem ultimum beatitudinis, quæ ipsi fini conjunguntur, ut videre, amare, & hujusmodi; & respectu horum erit sempiterna, & libera electio; non autem imperfectorum, quæ à fine distant, ut fides, spes, & hujusmodi.

Ad quintum dicendum, quod qualitas alicujus est duplex: quædam ex habitu, & quædam ex naturali complexione: & secundum illam quæ est ex habitu, videtur alicui finis talis qualis est ipse: verbi gratia, ei qui habet habitum luxuriæ, videtur optimum delectabile venereum, quod est secundum similitudinem sui habitus. In his ergo (2) qualitas, puta hoc quod est habere virtuosum habitum, vel vitiosum, est in potestate nostra, & consequenter ejus fieri. Sed licet naturalis complexio non sit in potestate nostra, tamen adhuc fieri ejus est in potestate nostra, ex quo talis complexio, vel ejus qualitas, est solum dispositio finis; sed ejus quod est tales esse, vel non tales, est in potestate nostra: quia vel opera causant habitum, sicut in acquisitis, vel saltem sunt dispositiones ad habitum, sicut in infusis. Qualitas autem quæ est ex naturali complexione, non est ad hoc quod faciat finem videri hujusmodi, sed est sicut dispositio ad

(2) Al. deest qualitas. (3) Al. nisi.
 Ex Edit. P. Nicol. (a) Nimirum super illud, *Excitavi te &c.* æquivalenter quoad sensum, sed non expresse quoad verba, ex Augustini Enchiridio mutuata cap. xcvi. 11.

illud; sicut patet in illis qui ex naturali complexione ad luxuriam proni sunt, quod non omnes delectabile venereum prosequuntur, licet eos ad hoc quoddammodo naturalis complexio inclinet.

Ad sextum dicendum, quod Philosophus accipit voluntarium large, non secundum quod dicitur à voluntate, sed secundum quod dividitur contra violentum: unde cum violentum sit cuius principium est extra, voluntarium erit cuius principium est intra; & inde est quod animalia quæ moventur ex seipsis, motus voluntarios habere dicuntur; nec tamen electionem habent, aut voluntatem, sicut Philosophus ibidem ostendit, unde nec liberum arbitrium.

Ad septimum dicendum, quod animalia non apprehendunt rationem convenientis per collationem, sed per quendam naturalem instinctum: & ideo animalia habent æstimationem, sed non cognitionem; sicut etiam habent memoriam, sed non reminisceniam, quamvis omnia hæc partis sensitivæ sint: & ideo ex determinatione naturæ actus suos exercent, non autem ex propria determinatione agentis: unde omnia ejusdem speciei, similes operationes faciunt, sicut omnis aranea similem facit telam; quod non esset, (3) si ex seipsis quasi per artem operantes, sua opera disponent: & propter hoc in eis non est liberum arbitrium.

ARTICULUS II.

Utrum liberum arbitrium possit cogi.

I. Paquist. cxvi. art. 6.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod liberum arbitrium cogi possit. Quod enim immutatur ab aliquo agente, cogitur ab illo. Sed, ut dicit Glossa ad Roman. (a) cap. ix. Deus potest imitare voluntatem hominum in quodcumque voluerit. Ergo videtur quod voluntas à Deo cogi possit, & ita liberum arbitrium.

2. Præterea. Omne agens quod non potest aliter operari quam ab altero sibi determinatur, cogitur ab illo. Sed liberum arbitrium non potest aliter operari quam Deus præcivit, vel prædestinavit. Ergo videtur quod liberum arbitrium à Deo cogatur.

3. Præterea. Virtus superior potest cogere inferiorem. Sed in ordine universi quædam virtutes sunt superiores quam liberum arbitrium. Ergo ipsum cogere possunt.

4. Præterea. Intellectus est altior potentia quam voluntas. Sed intellectus cogitur in demonstrationibus, ut ex V. Metaph. text. vi. apparet. Ergo videtur quod etiam voluntas, & liberum arbitrium cogi possint.

5. Præterea. Motus inferiores regulantur secundum motus superiores: quia omne quod non uniformiter se habet, regulatur per aliquid uniformiter se habens. Sed motus liberi arbitrii maxime difformiter se habent. Ergo videtur quod indigeant regulari per actiones uniformiter se habentes. Hujusmodi autem in natura non sunt nisi motus ecceli. Ergo per motus siderum regulantur opera liberi arbitrii, & per eorum potentiam cogi possunt: quod patet ex hoc quod Astrologi per cursum siderum aliqua de operationibus libero arbitrio subjectis prænuuntiant.

6. Præterea. Motus inferiores regulantur secundum motus superiores: quia omne quod non uniformiter se habet, regulatur per aliquid uniformiter se habens. Sed motus liberi arbitrii maxime difformiter se habent. Ergo videtur quod indigeant regulari per actiones uniformiter se habentes. Hujusmodi autem in natura non sunt nisi motus ecceli. Ergo per motus siderum regulantur opera liberi arbitrii, & per eorum potentiam cogi possunt: quod patet ex hoc quod Astrologi per cursum siderum aliqua de operationibus libero arbitrio subjectis prænuuntiant.

(a) Nimirum super illud, *Excitavi te &c.* æquivalenter quoad sensum, sed non expresse quoad verba, ex Augustini Enchiridio mutuata cap. xcvi. 11.

6. Præterea. Omne quod vincitur ab aliquo, cogitur ab illo. Sed incontinentes, qui ducuntur passionibus, vincuntur, ut ex VII. Ethicor. cap. VIII. Græco-lat. patet. Ergo videtur quod liberum arbitrium cogi possit.

7. Præterea. Difficilius est aliquem privare omnino suo actu quam suum actum immutare. Sed usus liberi arbitrii potest per violentiam impediri, ut in phræneticis patet. Ergo etiam videtur quod per violentiam cogi possit ad aliquid agendum.

Sed contra. Ut dicit Augustinus contra Tullium in Libro IV. de Civitate Dei cap. IX. quod est necessarium, non est voluntarium. Sed liberum arbitrium in ratione sua voluntarium habet, cum sit facultas rationis, & voluntatis. Ergo videtur quod non possit per necessitatem cogi.

Præterea. Quidquid cogitur, non habet dominium sui actus. Sed ex hoc liberum arbitrium in nobis dicitur, quod domini sumus nostrorum actuum. Ergo videtur quod hoc sit contra rationem liberi arbitrii, quod cogatur.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod est duplex coactio: quedam sufficiens, quæ compulsio vocatur; quedam vero insufficientis, quæ vocatur impulsio. Sciendum est igitur, quod in partibus animæ quedam sunt quæ compelli possunt; sed dupliciter. Quædam enim compelluntur ex subjecto, sicut illæ vires quæ sunt organis affixæ: cum enim sine organis operationes habere non possint, compulsis organis, ipsæ virtutes prohibentur, vel compelluntur, earum actibus violententer extortis. Quædam vero sunt quæ quidem subjecto non compelluntur, quia organis affixæ non sunt; compelluntur tamen objecto, sicut intellectus: ipse enim non est actus alicujus partis corporis, ut Philosophus dicit in III. de Anima, text. IV. & VI. & tamen demonstrationis vi cogitur. Voluntas autem neque subjecto cogi potest, cum non sit organo affixa, neque objecto: quantumcumque enim aliquid ostendatur esse bonum, in potestate ejus remanet eligere illud, vel non eligere. Cujus ratio est, quia objectum intellectus est verum; objectum autem voluntatis est bonum. Invenitur autem aliquid verum in quo nulla falsitatis apparentia admisceri potest, ut patet (4) in dignitatibus: unde intellectus non potest subterfugere quin illis assentiatur. Similiter etiam invenitur aliquid falsum quod nullam veri apparentiam habet, ut patet in oppositis dignitatibus: unde illi nullatenus intellectus assentire potest. Similiter etiam si proponatur voluntati aliquid bonum, quod completam boni rationem habeat, ut ultimus finis, propter quem omnia appetuntur, non potest voluntas hoc non velle: unde nullus non potest non velle esse felix, aut velle esse miser. In his autem quæ ad finem ultimum ordinantur, nihil invenitur adeo malum quin aliquid bonum admixtum habeat; nec aliquid adeo bonum quod in omnibus sufficiat: unde quantumcumque ostendatur bonum, vel malum, semper potest adherere, & fugere in contrarium, ratione alterius quod in ipso est: ex quo accipitur, si malum est simpliciter, ut apparens bonum; (5) & si bonum est simpliciter, ut apparens malum: & inde est quod in omnibus quæ sub electione cadunt, voluntas libera manet, in hoc solo determinationem habens quod felicitatem naturaliter appetit, & non determinate in hoc vel illo. Quamvis autem cogi non

(4) Videlicet in primis principiis. (5) Al. & bonum esset. (6) Al. Sed (forte scilicet) in quantum.

possit, nihilominus tamen potest inclinari ad agendum aliquid per aliquas dispositiones, & habitus, ex quibus pronior efficitur ad eligendum alteram partem.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio secundum ejus exigentiam: unde etiam si voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc sua omnipotentia facit ut illud in quod mutatur, voluntarie velit: & ita coactionis ratio tollitur: alias esset contradictionis implicatio, si diceretur nolle illud in quod mutatur, & cogi ad illud: quia necessitas coactionis voluntati contraria est, ut in V. Metaphysic. text. VI. Philosophus dicit.

Ad secundum dicendum, quod divina præscientia necessitatem libero arbitrio non imponit: quamvis hoc quod præscitum est, impossibile sit non evenire: & hoc quomodo esse possit, in I. Libro ostensum est.

Ad tertium dicendum, quod ad actum liberi arbitrii, nulla virtus est eo superior nisi Deus; quamvis forte aliqua alia virtus creata simpliciter potentior sit; unde nulla virtus creata liberum arbitrium cogere, nec immutare potest; Deus autem potest quidem immutare, sed non cogere: eo modo quo dicitur, non posse facere ut duo contradictoria sint simul.

Ad quartum dicendum, quod quamvis intellectus sit superior virtus quam voluntas ratione ordinis, quia prior est, & à voluntate præsupponitur; tamen voluntas etiam quodammodo superior est, secundum quod imperium habet super omnes animæ vires, propter hoc quod ejus objectum est finis: unde convenientissime in ipsa summum libertatis invenitur: liber enim dicitur qui causa sui est, ut in I. Metaph. cap. II. dicitur.

Ad quintum dicendum, quod motus celestis se habet ad liberum arbitrium sicut inclinans ad aliquid agendum, (6) in quantum ex impressione corporis celestis relinquitur aliqua dispositio in corpore, secundum quam anima efficitur prona ad hanc actionem vel illam: sicut ex naturali complexione quidam sunt magis proni ad unum vitium quam alii: & hoc modo possunt Astrologi prænnunciare aliquid ex his quæ ex libero arbitrio dependent conjecturaliter, & non per certitudinem scientiæ: quia virtutem coactivam sufficienter super libero arbitrio non habent corpora cælestia. Unde etiam Ptolomæus dicit in centiloquio propos. V. quod homo sapiens dominatur astris, quia per sapientiam suam potest vitare ea ad quæ astra disponunt. Avicenna tamen videtur velle, ut supra dictum est, quod motus voluntatis reducantur sicut in regulans in animas corporum cælestium: quia ponit quod animæ inferiores sunt ex animabus superioribus: unde non est mirum, si impressionem habet anima superior in animam inferiorem. Sed secundum fidem catholicam hoc stare non potest, quæ ponit animas immediate à Deo creari: unde ipse solus in voluntate operari potest, & in ipsam imprimere: & ideo diversitates humanæ voluntatis in uniformitatem voluntatis divinæ reducuntur sicut in primam regulam.

Ad sextum dicendum, quod incontinentes dicitur vinci à passionibus, non quasi cogentibus, sed vehementer inclinantibus ad aliquid agendum.

Ad septimum dicendum, quod usus liberi arbitrii non impeditur per se, sed per accidens, in quantum

scilicet ad usum liberi arbitrii requiritur usus rationis, & ad usum rationis requiritur usus imaginativæ virtutis, qui per læsionem organi impeditur.

ARTICULUS III.

Utrum liberum arbitrium se extendat ad omnia opera humana.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod liberum arbitrium non se extendat ad omnia opera humana. Liberum enim arbitrium cogi non potest, ut dictum est. Sed quedam opera humana cogi possunt: impeditur enim homo à motu per violentiam. Ergo non omnia opera humana sunt liberi arbitrii.

2. Præterea. In I. Ethic. cap. XII. dicitur, quod quedam opera humana sunt fines. Electio autem non est finis, ut in III. Ethic. cap. V. dicitur. Cum igitur eligere sit actus liberi arbitrii, videtur quod liberum arbitrium non sit omnium humanorum actuum.

3. Præterea. Omnes actus liberi arbitrii sunt in potestate nostra. Sed quidam actus sunt in nobis, non in potestate nostra existentes, sicut actus generativæ, nutritivæ, & augmentativæ. Ergo non omnes actus nostri sunt liberi arbitrii.

4. Præterea. Potentia determinata est ad determinatos actus. Si igitur liberum arbitrium esset omnium humanorum actuum, non esset determinata, sed universalis potentia; quod supra falsum esse dictum est.

5. Præterea. Illud quod est præter voluntatem, est etiam præter liberum arbitrium, cum liberum arbitrium sit facultas voluntatis, & rationis, ut supra dictum est. Sed, ut Dionysius dicit IV. cap. de div. Nomin. malum est præter voluntatem, Ergo liberum arbitrium hominum ad mala opera non se extendit.

Sed contra est quod Damascenus dicit in II. Lib. quod homo libero arbitrio inquirat, eligit, impetum facit ad opus, & sic de aliis. Ergo videtur quod ad ipsum pertineant omnes actus humani.

Præterea. Ut supra dictum est, liberum arbitrium est voluntas. Sed omnes actus humani sunt voluntarii. Ergo sunt etiam liberi arbitrii.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod actus alicujus potentie, vel habitus potest esse dupliciter: vel quia elicit ipsum, vel quia imperat eum. Ille autem actus proprie à potentia elicit dicitur qui immediate ab ipsa potentia procedit, sicut ab intellectu intelligere: & hoc modo non omnes actus humani sunt liberi arbitrii; sed proprius actus ejus est eligere, ut supra dictum est. Sed per imperium voluntatis, & liberi arbitrii moventur etiam aliæ potentie in suos actus: unde virtus appetitiva dicitur movens, quia imperat motum; & virtus motiva affixa musculis, & nervis, quia exequitur: & per modum istum omnes actus humani sunt liberi arbitrii, quia ab ipso imperati, sed non elicit.

Ad primum ergo dicendum, quod liberum arbitrium non potest cogi in suo actu proprio, qui est eligere; sed tamen potest cogi in aliquibus actibus imperatis ab ipso propter coactionem virtutum exequentium.

(1) Al. est. (2) Seu peccato subjecti, aut sub lege positi ante gratiam Christi, ut expressius ex Augustino.

Ad secundum dicendum, quod illud quod est finis respectu quorundam, potest esse etiam ordinatum ad ulteriorem finem, nisi sit ultimus finis. Nulla autem operatio humana est finis ultimus nisi per accidens, in quantum scilicet fini ultimo conjungit: & ideo omnium operationum humanarum potest esse electio, non quidem in quantum (1) sunt finis, sed in quantum sunt ad finem: quamvis enim vincere sit finis militaris potentie, ordinatur tamen ad ulteriorem finem: unde sub electione cadere potest.

Ad tertium dicendum, quod homo ex hoc dicitur homo quod rationem habet: unde illi tantum actus dicuntur actus humani qui sunt virtutum rationalium vel per essentiam, vel per participationem, sicut actus concupiscibilis, & irascibilis. Virtutes autem nutritivæ partis nullo modo rationem participant, ut in I. Eth. cap. ult. dicitur: unde earum actus operationes humanæ non dicuntur.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa sequeretur si omnia opera humana essent liberi arbitrii quasi elicitæ ab ipso; quod non est verum, ut dictum est: unde non sequitur quod sit universalis potentia.

Ad quintum dicendum, quod malum, in eo quod malum est, præter voluntatem est: sed operatio humana, in quantum apparet bona, sub voluntate cadere potest; & ita potest esse ejus electio, & libero arbitrio subjacere.

ARTICULUS IV.

Utrum libertas arbitrii augeatur, vel minuat.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod libertas arbitrii non augeatur, neque minuat. Illud enim quod pertinet ad rationem potentie, non variatur per actus, vel habitus; cum priora à posterioribus non varientur: sed eis subjaceant. Sed libertas pertinet ad rationem potentie, quæ liberum arbitrium dicitur. Ergo non potest per actus, vel habitus virtutis, aut vitii augeri, & minui.

2. Præterea. Illud quod sequitur naturam aliquam, æqualiter invenitur in omnibus habentibus naturam illam. Sed liberum arbitrium consequitur naturam intellectivam, ut dictum est. Ergo in eis non augeatur, nec minuitur.

3. Præterea. Liberum arbitrium dicitur ex eo quod cogi non potest. Sed negationes non recipiunt magis & minus in diversis, nec in eodem secundum diversos status. Ergo &c.

4. Præterea. Illud quod est fortius, non vincitur, nec in servitutem deducitur ab eo quod est debilius. Sed liberum arbitrium est fortius quam sint passionibus peccati, quia eis resistere potest, & sibi subjugare. Ergo videtur quod non minuat liberum arbitrium per servitutem peccati.

5. Præterea. In illud quod quilibet per se potest, unus non est altero liberior. Sed in malum quilibet per se potest, & in gratia, & sine gratia. Ergo videtur quod liberum arbitrium alicujus non sit liberius ad malum quam alterius; & ita videtur quod liberum arbitrium non augeatur, vel minuat.

Sed contra est quod dicitur ad Roman. VII. 19. Non quod volo bonum, hoc ago. Hoc autem in persona hominis damnati (2) dicitur, ut una Glossa exponit. Cum ergo in statu innocentie nihil ad bonum impediret, videtur quod liberum arbitrium augeatur, & minuat.

Præ-

(1) Al. est. (2) Seu peccato subjecti, aut sub lege positi ante gratiam Christi, ut expressius ex Augustino.

